

บทสรุปผู้บริหาร (Executive summary)

ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ
นโยบาย/โครงการหลัก	การเสริมสร้างความเชื่อมั่นของรัฐบาลด้านความโปร่งใส
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ” วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบและกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในด้านความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ
2. เพื่อติดตามและประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐด้านความโปร่งใสโดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักความโปร่งใสเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ
3. เพื่อเสริมสร้างระบบ กลไก และพัฒนาเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ ในการบูรณาการ การตรวจแนะนำ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แก่ภาคประชาชน
4. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการรับรู้และการคุ้มครองสิทธิได้รู้ของประชาชน รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชนในการใช้สิทธิได้รู้เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

โดยมีเป้าหมาย คือ การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบและกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในด้านความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ การติดตามและประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐด้านความโปร่งใสโดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักความโปร่งใสเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และการเสริมสร้างระบบ กลไก และพัฒนาเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมการรับรู้และการคุ้มครองสิทธิได้รู้ของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แก่ภาคประชาชน รวมทั้งการเชื่อมโยงและรณรงค์ให้เครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิการได้รู้เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการทำงานที่โปร่งใสของภาครัฐ โดยดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยดำเนินการใน 4 ลักษณะ คือ

- 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการในการพัฒนาระบบการสร้างความเชื่อมั่น ความโปร่งใส การส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ

2) การศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในระดับกรมหรือหน่วยงานเทียบเท่ากรม 40 กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 13 จังหวัดนำร่อง

3) การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ การเสริมสร้างเครือข่ายภาครัฐ ในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใส

4) การศึกษาความคิดเห็นจากภาคประชาชน เครือข่ายภาคประชาชนหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐระดับกรมหรือเทียบเท่า และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานระดับกรมหรือเทียบเท่าโดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 73.44 จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ 320 คน

2) เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 13 จังหวัดนำร่อง คือ เชียงราย พิชณุโลก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง โดยมีตัวแทนเข้าร่วมประชุมจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ 200 คน

3) ประชาชนผู้รับบริการจากหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1,000 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาแปลผลข้อมูลโดยทางสถิติ แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิด หลักการที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาครัฐตามหลักความโปร่งใสและตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในด้านความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ด้านความไม่โปร่งใสของประเทศไทยที่มีลำดับไม่ดีขึ้นในมุมมองขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ โดยอยู่ในลำดับที่ 78 ของประเทศต่างๆ มีคะแนนเพียง 3.5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 และมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีนักหรือไม่มีความเชื่อมั่นในสายตาของประชาชนส่วนใหญ่

ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐในระดับต่าง ๆ จึงมีความพยายามในการพัฒนาระบบและกลไกของหน่วยงานให้มีแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมยิ่งขึ้นทั้งในด้านของการดำเนินการตามกฎหมายและการบริหารจัดการ เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอันแสดงถึงความโปร่งใสในขั้นตอนการปฏิบัติงาน เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการของประชาชน และเป็นกลไกที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ที่นำไปสู่การบริหารราชการแผ่นดินที่มีความโปร่งใส โดยเฉพาะการส่งเสริมการรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกระบวนการดำเนินการของภาครัฐ

ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐในระดับกรม 40 กรม และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสใน 4 ลักษณะ คือ

1) การดำเนินการตามกฎหมายและภาระหน้าที่ของหน่วยงาน โดยหน่วยงานภาครัฐได้มีการดำเนินการในด้านต่างๆ เช่น มีการนำเรื่องพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานไปบรรจุไว้ในนโยบายและแผนงานของหน่วยงาน การกำหนดแผนงาน/กิจกรรม จากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยมีการดำเนินงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มีการบรรจุเนื้อหาการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในหลักสูตรของหน่วยงาน การกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ในนโยบายและแผนงานของหน่วยงาน การกำหนดให้ผู้บริหารรับรองนโยบายด้านความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและเสนอให้ผู้บริหารระดับสูงรับรอง และมีกระบวนการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านความโปร่งใสประจำหน่วยงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสของหน่วยงาน มีการจัดทำหลักเกณฑ์ / คู่มือ / แนวทางการปฏิบัติ และการดำเนินการเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบรวมทั้งมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยมีระบบควบคุมภายใน มีระบบการบริหารความเสี่ยง มีการปราบปรามทุจริตคอร์รัปชันภายในหน่วยงาน รวมทั้งมีการกำหนดแผนงาน นโยบายในการกำกับองค์กรที่ดี (OG: Organizational Governance) เพื่อกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และความโปร่งใสของหน่วยงาน

2) ด้านการบริหารจัดการภายในหน่วยงานและการสนับสนุนของผู้บริหาร จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ กฎกระทรวงรวมถึงแนวทางและวิธีการให้เจ้าหน้าที่และผู้ให้บริการได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เช่น มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน กำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบายและนำกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับมาบังคับใช้อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับสูงยังได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและมอบอำนาจให้สามารถมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาด้านความโปร่งใส รวมทั้งจัดให้มีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นศูนย์กลางข้อมูลเรื่องความโปร่งใสในหลายช่องทางเช่น Website เป็นต้น ที่สำคัญคือ มีนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านความโปร่งใส ให้มีการประพฤติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่ และมีแผนยุทธศาสตร์บริหารงานแบบองค์กรพลวัตโดยยึดหลักธรรมาภิบาลเน้นความโปร่งใส เป็นต้น

3) ด้านการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ มักจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเฉพาะการตรวจสอบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงาน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากบุคคลภายนอก การจัดกิจกรรมที่มาจากความสนใจและความต้องการของภาคประชาชน และมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการ นอกจากนี้ บางหน่วยงานยังได้มีกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ บุคลากรในหน่วยงาน เป็นต้น

4) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน พบว่าหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันได้มีการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ

โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และตรวจสอบด้านความโปร่งใสของหน่วยงานได้มากขึ้น มีการเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีหลากหลาย รวมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบข้อมูลที่จะเปิดเผยต่อประชาชน เพื่อกลั่นกรองข้อมูลก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ จากการศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานในระดับกรมดังกล่าว พบว่า มีความสอดคล้องกัน คือ หน่วยงานได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สาธารณชนได้รับทราบ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดซื้อจัดจ้างในระบบของการจัดหาพัสดุ การใช้เทคโนโลยีเพื่อวัดผลคะแนนการสอบ การพิจารณาหรือตัดสินใจในเรื่องราคาของสินค้าและบริการ เป็นต้น

2. ผลการศึกษาติดตามและประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐด้านความโปร่งใส โดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักความโปร่งใส

ผลการศึกษาติดตามและประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐด้านความโปร่งใส ซึ่งพิจารณาจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และ มาตรา 9 ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการศึกษาประเมินจากการศึกษาความคิดเห็นและแนวทางการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสทั้ง 7 เกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสของตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในระดับกรม 40 กรม โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดระดับของคะแนนตามแนวทางการปฏิบัติงานไว้ 3 ระดับ คือ

1) คะแนนเต็ม 3 คะแนน หมายถึง การที่หน่วยงานนั้นได้มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แล้ว และมีข้อมูลเพียงพอหรือที่ปรากฏในเว็บไซต์หรือช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ให้ตรวจสอบพิจารณาได้

2) คะแนน 2 คะแนน หมายถึง การที่หน่วยงานนั้นได้มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสในบางส่วนและมีข้อมูลบางส่วนหรือที่ปรากฏในเว็บไซต์หรือช่องทางการเผยแพร่อื่นๆ ให้พิจารณา

3) คะแนน 1 คะแนน หมายถึง หน่วยงานนั้นยังไม่มีดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดนั้น ๆ จากนั้นนำข้อมูลมาเฉลี่ยหาคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำเสนอข้อมูลรายการ

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐในระดับกรมและเทียบเท่ามีผลการประเมินในระดับดีจำนวน 8 กรม ระดับพอใช้ จำนวน 32 กรม โดยหน่วยงานที่ได้ลำดับที่ 1-5 ได้แก่

- 1) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย 2.76 คะแนน
- 2) กรมการจัดหางาน 2.58 คะแนน
- 3) กรมศุลกากร 2.55 คะแนน
- 4) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 2.53 คะแนน
- 5) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมสรรพสามิต 2.52 คะแนน (คะแนนเท่ากัน)

ส่วนกรมและหน่วยงานเทียบเท่ากรมที่มีลำดับคะแนนน้อย 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่

- 38) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ 2.18 คะแนน
- 39) กรมการปกครอง 2.17 คะแนน
- 40) กรมการกงสุล 2.08 คะแนน โดยมีตารางสรุป ดังนี้

ที่	หน่วยงาน	ผลการประเมินหน่วยงาน				ผลการประเมิน ในภาพรวม (ปรับลด-เพิ่ม ตามข้อมูล ที่ปรากฏ) (คะแนนเต็ม 3)	
		ผลการ ประเมิน ตนเอง (3 คะแนน)	ผลการประเมินจากเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทาง เว็บไซต์และสื่ออื่น ๆ ของหน่วยงาน				
			ข้อมูล มาตรา 7 (4 ข้อ)	ข้อมูล มาตรา 9 (8 ข้อ)	เกณฑ์ชี้วัด ความโปร่งใส (7 ด้าน)		
	สังกัดสำนัก นายกรัฐมนตรี						
1	สำนักงานปลัดสำนัก นายกรัฐมนตรี	2.50	4	7	7	18	2.53 ดี
2	กรมประชาสัมพันธ์	2.70	4	3	5	12	2.30 พอใช้
3	สำนักงานคณะกรรมการ คุ้มครองผู้บริโภค	2.26	4	7	7	18	2.51 ดี
	กระทรวงการคลัง						
4	กรมสรรพสามิต	2.54	4	6	7	17	2.52 ดี
5	กรมศุลกากร	2.59	4	7	7	18	2.55 ดี
6	กรมสรรพากร	2.40	4	7	6	17	2.50 พอใช้
	กระทรวงการ ต่างประเทศ						
7	กรมการกงสุล	2.18	4	0	2	6	2.08 พอใช้
	กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์						
8	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ	2.70	4	5	7	16	2.44 พอใช้
9	สำนักงานกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว	2.60	4	4	6	14	2.34 พอใช้
	กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์						
10	กรมส่งเสริมการเกษตร	2.20	4	5	7	16	2.41 พอใช้
11	สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรกรม	2.60	4	5	7	16	2.43 พอใช้
12	กรมป่าไม้	2.34	4	4	6	14	2.32 พอใช้

ที่	หน่วยงาน	ผลการประเมินหน่วยงาน					ผลการประเมิน ในภาพรวม (ปรับลด-เพิ่ม ตามข้อมูล ที่ปรากฏ) (คะแนนเต็ม 3)	
		ผลการ ประเมิน ตนเอง (3 คะแนน)	ผลการประเมินจากเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทาง เว็บไซต์และสื่ออื่น ๆ ของหน่วยงาน					
			ข้อมูล มาตรา 7 (4 ข้อ)	ข้อมูล มาตรา 9 (8 ข้อ)	เกณฑ์ชี้วัด ความโปร่งใส (7 ด้าน)	รวม (19)		
	กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม							
13	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	2.40	4	3	5	12	2.29	พอใช้
	กระทรวงคมนาคม							
14	กรมการขนส่งทางบก	2.60	4	6	6	16	2.43	พอใช้
15	กรมทางหลวง	2.58	4	5	5	14	2.34	พอใช้
	กระทรวงพาณิชย์							
16	กรมการค้าภายใน	2.67	4	5	5	14	2.36	พอใช้
17	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	2.68	4	7	7	18	2.52	ดี
	กระทรวงมหาดไทย							
18	กรมการปกครอง	2.26	3	2	2	7	2.17	พอใช้
19	กรมการพัฒนาชุมชน	2.60	3	7	4	14	2.31	พอใช้
20	กรมที่ดิน	2.33	4	6	5	15	2.32	พอใช้
21	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น	2.53	4	4	7	15	2.38	พอใช้
	กระทรวงยุติธรรม							
22	กรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ	2.65	4	5	6	15	2.39	พอใช้
23	กรมบังคับคดี	2.43	4	6	7	17	2.50	พอใช้
24	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	2.54	4	6	7	17	2.51	ดี
	กระทรวงแรงงาน							
25	กรมการจัดหางาน	2.27	4	8	7	19	2.58	ดี
26	กรมสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงาน	2.51	4	5	5	14	2.33	พอใช้
27	สำนักงานประกันสังคม	2.64	4	4	6	14	2.35	พอใช้
	กระทรวงวัฒนธรรม							
28	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	2.64	4	3	7	14	2.35	พอใช้

ที่	หน่วยงาน	ผลการประเมินหน่วยงาน					ผลการประเมิน ในภาพรวม (ปรับลด-เพิ่ม ตามข้อมูล ที่ปรากฏ) (คะแนนเต็ม 3)	
		ผลการ ประเมิน ตนเอง (3 คะแนน)	ผลการประเมินจากเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทาง เว็บไซต์และสื่ออื่น ๆ ของหน่วยงาน					
			ข้อมูล มาตรา 7 (4 ข้อ)	ข้อมูล มาตรา 9 (8 ข้อ)	เกณฑ์ชี้วัด ความโปร่งใส (7 ด้าน)	รวม (19)		
	กระทรวงศึกษาธิการ							
29	สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.70	4	4	6	14	2.36	พอใช้
30	สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	2.58	4	3	7	14	2.34	พอใช้
	กระทรวงสาธารณสุข							
31	กรมการแพทย์	2.53	4	0	5	9	2.25	พอใช้
32	กรมอนามัย	2.79	4	2	5	11	2.28	พอใช้
33	สำนักงานคณะกรรมการ อาหารและยา	2.25	4	6	5	15	2.37	พอใช้
	กระทรวงอุตสาหกรรม							
34	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	2.65	4	3	5	12	2.28	พอใช้
35	กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	2.71	4	5	6	15	2.40	พอใช้
	หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และองค์การอื่น ๆ							
36	การไฟฟ้านครหลวง	2.76	4	3	6	13	2.32	พอใช้
37	การทางพิเศษแห่ง ประเทศไทย	2.86	4	8	7	19	2.76	ดี
38	สำนักงานสลากกินแบ่ง รัฐบาล	2.80	4	1	7	12	2.30	พอใช้
39	การรถไฟฟ้ามหานคร สายสีแดง	2.70	4	5	7	16	2.44	พอใช้
40	สำนักงานกองทุน สนับสนุนการส่งเสริม สุขภาพ	2.41	4	1	2	7	2.18	พอใช้

จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กรมส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานภาครัฐได้มีความพยายามในการที่จะสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสของหน่วยงาน ในขณะที่ผลการศึกษาการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 13 จังหวัดน่านร่อง พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.42 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาเพื่อให้หน่วยงานในส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาตนเองให้สูงขึ้น

3. ผลศึกษาการเสริมสร้างระบบและกลไกในการสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า มีแนวทางการดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

1) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องกับมาตรา 7 มาตรา 9 และตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อส่งเสริมการรับรู้และการคุ้มครองสิทธิรับรู้ของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเข้าสู่ระบบ “ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นศูนย์กลางแห่งความโปร่งใสของระบบราชการ”

2) การพัฒนากลไกการสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีการพัฒนากลไกและกระบวนการ ดังนี้

(1) การดำเนินการตามกฎหมายและภาระหน้าที่ของหน่วยงาน โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีการดำเนินการตามกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และควรมีการบรรจุเนื้อหาการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน การกำหนดให้ผู้บริหารรับรองนโยบายด้านความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการด้านความโปร่งใสประจำหน่วยงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสของหน่วยงาน เป็นต้น

(2) การบริหารจัดการภายในหน่วยงานแบบบูรณาการ เช่น มีการกำหนดมาตรฐานด้านความโปร่งใสของบุคคลและหน่วยงานให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรมจริยธรรม และหลักการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) และ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพของบุคลากรในหน่วยงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งหรือภาระงาน มีการปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงานตามตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นต้น

(3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกหรือภาคประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของหน่วยงาน เช่น ให้มีกรรมการภายนอกร้อยละ 25 ของคณะกรรมการ การจัดกิจกรรมโดยความร่วมมือของภาคประชาชน การประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการ เป็นต้น

(4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการดำเนินงาน เช่น การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลาย การนำเทคโนโลยีมาให้บริการแก่ประชาชน เช่น One Stop Service การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาระบบการทำงานของหน่วยงาน เช่น การจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบ E - Auction การจัดระบบข้อมูลและประมวลผลข้อมูลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

โดยควรมีประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนงาน 4 ประการ คือ

- (1) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน
- (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบและการจัดการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ
- (3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความโปร่งใสและการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นธรรม
- (4) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการบริหารแบบบูรณาการ

4. ผลการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชนในการใช้สิทธิได้รับรู้เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐและภาคที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1) การพัฒนาเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเฉพาะด้าน (พัฒนาทีมทำ) ได้แก่ การที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการพัฒนาองค์กรและเครือข่ายที่เน้นกระบวนการทำงานเรื่องการสื่อสาร จัดการระบบข้อมูลข่าวสารหรือที่ทำงานในประเด็นปัญหานั้น ๆ เช่น เครือข่ายภาคประชาชนต่อต้านการคอร์รัปชัน เครือข่ายสื่อเพื่อการพัฒนา เครือข่ายแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้มีการนำข้อมูลข่าวสารของราชการหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ไปประกอบการทำงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีทางเลือกในการตัดสินใจ รวมทั้งมีการใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ต่อภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐอาจดำเนินการเสริมสร้างการรวมตัวของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อการทำงานในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและกระทรวงแรงงานร่วมกันพัฒนาข้อมูลข่าวสารด้านแรงงานกับสหภาพแรงงาน เครือข่ายแรงงานสัมพันธ์ หรือเครือข่ายแรงงานภาคประชาชนอื่น ๆ เพื่อจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการด้านแรงงานหรือข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสิทธิการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน นอกเหนือไปจากการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และ มาตรา 9 ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เท่านั้น

2) การประสานเครือข่ายแกนนำ (ประสานทีมนำ) ได้แก่ การที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้มีการประสานงานร่วมกับองค์กรและเครือข่ายภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ในการประสานงานกับองค์กร เครือข่าย และภาคีต่าง ๆ เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมไทย เครือข่ายสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้มีบทบาทในฐานะ “แกนนำ” ของกลุ่มเครือข่ายย่อยในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการประสานกับเครือข่ายแกนนำเหล่านี้ ก็จะเกิดพลังในการผลักดันให้มีการนำข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายเข้าสู่การพิจารณาในวงกว้างเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของภาครัฐ ตัวอย่างเช่น เครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่สนับสนุนให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้ออกประกาศเกี่ยวกับข่าวสารด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานภาครัฐต้องจัดให้มีไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยอาศัยมาตรา 9 (8) เป็นเครื่องมือ ซึ่งถ้าหน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินการประสานกับเครือข่ายในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีประกาศเพิ่มเติมตามมาตรา 9 (8) ที่สอดคล้องกับภาคประชาชน อันจะเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของหน่วยงานภาครัฐต่อไป

3) การเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใส (เป็นภาคีทีมหนุน) ได้แก่ การที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการส่งเสริมและทำงานร่วมกับเครือข่ายขององค์กร สถาบัน และหน่วยงานหลักในสังคมไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายภาคประชาชนทั่วไป เช่น การสนับสนุนเครือข่ายภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) สถาบันพระปกเกล้าฯ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สภา

ที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาพัฒนาการเมือง เป็นต้น ซึ่งการเสริมสร้างเครือข่ายดังกล่าว จะมีพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคม เช่น การต่อต้านคอร์รัปชัน การขจัดยาเสพติด เป็นต้น โดยมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันในทุกมิติ ซึ่งถือว่าการขับเคลื่อนการทำงานด้วยระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานในทุกระดับตั้งแต่ในระดับนโยบายและในพื้นที่ ผลที่เกิดขึ้นคือ ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของภาครัฐ และมีภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนพลังทางสังคม

5. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขในการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาการขาดการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาเจ้าหน้าที่และผู้บริหารขาดจิตสำนึกต่อสาธารณะ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหาการพัฒนากระบวนการข้อมูลข่าวสารและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นต้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในระดับกรมได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาดังนี้

1. พัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครบถ้วน ถูกต้อง เป็นปัจจุบันในระบบออนไลน์(Online network) รวมถึงการพัฒนาช่องทางที่หลากหลาย เช่น SMS, Call Center, Website
2. สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ชุมชน วัต เป็นต้น
3. พัฒนาหน่วยงานต้นแบบเรื่องความโปร่งใสภายในองค์กรที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งผู้บริหาร และหน่วยงานที่เป็นต้นแบบ
4. กระตุ้นจิตสำนึกบุคลากรภายในองค์กร โดยมีการรณรงค์ การชักจูงความเข้าใจในเป้าหมาย และวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้อง ตรงกัน
5. สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ วิธีปฏิบัติ และเทียบผลสัมฤทธิ์ (Benchmarking) กับส่วนงานอื่น ๆ ทั้งภายในองค์กรและข้ามองค์กรในเรื่องความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใส มีการเปรียบเทียบเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ วิธีปฏิบัติงานในแต่ละช่วงเวลา
6. ยกย่อง ชมเชย และ/หรือการพิจารณาให้คุณให้โทษต่อหน่วยงาน/บุคลากรที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้
7. การจัดระบบให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใสตรวจสอบได้
8. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสรวมถึงการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
9. พัฒนาระบบข้อร้องเรียนเรื่องความไม่โปร่งใสให้มีประสิทธิภาพสูง คือมีความรวดเร็ว ชัดเจน ถูกต้อง และสนองตอบต่อเป้าหมายที่วางไว้
10. รวบรวมปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อผู้บริหารเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทาง การแก้ไขในหน่วยงานต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

1. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการนำข้อมูลที่ประชาชนสนใจหรือที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงมาประกาศเป็นข้อบังคับเพิ่มเติมโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 9 (8) เช่น ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ข้อมูลข่าวสารด้านการประกันระบบสุขภาพ ข้อมูลข่าวสารด้านการขนส่งและการคมนาคม เป็นต้น เหมือนดังที่เคยได้ออกประกาศให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสิทธิการรับรู้ของภาคประชาชนในมิติที่ประชาชนสนใจและได้รับประโยชน์ นอกเหนือไปจากการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 และ มาตรา 9

2. ปัจจุบันประชาชนมีทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปตรวจสอบข้อมูล ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานต่าง ๆ (ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนขอเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจำนวนน้อยมาก) ดังนั้น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรพิจารณาการกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐได้ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับการทำงานและเทคโนโลยีของตนเอง เช่น ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและข้อมูลที่ส่งเสริมสิทธิการรับรู้ของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการทำงานของหน่วยงาน โดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

3. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการพิจารณาและอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดออกประกาศข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 (5) และมาตรา 9 (8) หรือตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสังคมแห่งความโปร่งใส เช่น ให้มีการนำข้อมูลข่าวสารตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานภาครัฐจัดไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ซึ่งจะทำให้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความโปร่งใสด้านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

4. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการติดตามประเมินผลหน่วยงานภาครัฐด้านความโปร่งใสอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 มาตรา 9 และ เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (ตามตัวอย่างโครงการวิจัยนี้) เพื่อนำไปการเสริมสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐอย่างแท้จริง

5. จากผลการศึกษาที่พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสใน 4 ลักษณะ คือ การดำเนินการตามกฎหมายและภาระหน้าที่ของหน่วยงาน การบริหารจัดการภายในหน่วยงานและการสนับสนุนของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของภาคประชาชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน ดังนั้น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดระบบข้อมูลทั้งที่เป็นไปตามข้อบังคับในกฎหมายข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมสิทธิการรับรู้ของประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ดำเนินการตามข้อเสนอแนะเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะเริ่มแรก 1-2 ปีข้างหน้า ควรมีมาตรการ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาองค์กร เครือข่ายภาครัฐและภาคประชาชนที่มีกระบวนการทำงานในเชิงรุกหรือที่ทำงานในประเด็นปัญหานั้น ๆ เช่น เครือข่ายภาคประชาชนต่อต้านการคอร์รัปชัน เครือข่ายสื่อเพื่อการพัฒนา เครือข่ายแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้มีการนำข้อมูลข่าวสารของราชการหรือข้อมูลที่จำเป็นอื่น ๆ ไปเผยแพร่ให้ประชาชน ได้รับทราบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีทางเลือกในการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและกระทรวงแรงงานร่วมกันพัฒนาข้อมูลข่าวสาร ด้านแรงงานกับสหภาพแรงงาน เครือข่ายแรงงานสัมพันธ์ หรือเครือข่ายแรงงานภาคประชาชนอื่น ๆ เพื่อจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการด้านแรงงานหรือข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งเป็นการ ส่งเสริมสิทธิการได้รู้ข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน โดยกำหนดเป้าหมายไว้ ปีละ 2-5 กลุ่มประเด็น ปัญหาหรือตามข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ (รายการกระทรวง) ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไป 1-2 ปี จะทำให้สำนักงาน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มีข้อมูลที่ส่งเสริมสิทธิการได้รู้ของประชาชนที่หลากหลาย นอกเหนือไปจากข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และ มาตรา 9 เท่านั้น และมีภาคีในการทำงานเชิงรุกด้าน ข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสมากขึ้น

2. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการ ดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและการดำเนินการกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น จึงควรพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารของราชการและศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการให้มีการเปิดเผยหรือแพร่กระจาย ข้อมูลข่าวสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยนำข้อมูลทั้งในส่วนที่กฎหมายบังคับ (มาตรา 7 และ มาตรา 9) และข้อมูลที่ส่งเสริมสิทธิการได้รู้ของประชาชน มาเปิดเผยให้มากขึ้น โดยเฉพาะการนำข้อมูลข่าวสารตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสไปจัดไว้ ณ ศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะทำให้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการกลายเป็นศูนย์กลาง แห่งความโปร่งใสในมิติต่าง ๆ

3. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรนำผลการศึกษาดูตาม ประเมินผลเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินหน่วยงานภาครัฐในระดับกรม และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปทดลองประเมินหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง โดย อาจขยายไปยังกรมอื่นๆ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานภาครัฐมี การเปิดเผยข้อมูลตามมาตรา 7 มาตรา 9 และข้อมูลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสทั้ง 7 ด้าน มากขึ้น

4. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลหรือ คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการติดตามประเมินและการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ เข้า มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินการของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และการ ประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อเสริมสร้างความความโปร่งใสของหน่วยงานในพื้นที่นั้นๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับ

นโยบาย และควรจัดทำโครงการร่วมกับหน่วยงานในระดับปฏิบัติการ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน อบต. ขนาดเล็ก เพื่อส่งเสริมสิทธิการรับรู้ของประชาชน ตัวอย่างเช่น โครงการโรงเรียนข้อมูลข่าวสาร อบต. โปร่งใส โรงพยาบาลใส่ใจประชาชน เป็นต้น เพื่อวางพื้นฐานการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานขนาดเล็กขึ้นไป

ในระยะ 3-5 ปี ควรมีมาตรการ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับความโปร่งใส หน่วยงานของรัฐให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมทุกภาคส่วน เช่น ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีข้อมูลตามมาตรา 7 มาตรา 9 และข้อมูลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้

2. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการด้านการสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวาง โดยการนำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสไปเผยแพร่อย่างทั่วถึง เช่น จัดทำคู่มือสำหรับตรวจสอบความโปร่งใสภาคประชาชน เป็นต้น

3. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการพัฒนากระบวนการตรวจและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 รวมทั้งระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารเพื่อความโปร่งใสอย่างเหมาะสม โดยการมีการติดตามและประเมินผลศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการเสริมสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการใช้สิทธิรับรู้เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐในทุกมิติของการบริหารราชการ เช่น การร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาชนด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมติดตามการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐในด้านดังกล่าว รวมทั้งยกระดับข้อมูลข่าวสารไปเป็นชุดความรู้ของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลและความรู้ในการพิจารณาดำเนินการ

5. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในด้านความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง โดยการนำตัวแบบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ การตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 มาตรา 9 และข้อมูลข่าวสารตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่ปรากฏในเว็บไซต์ของหน่วยงาน มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาถึงระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1. หน่วยงานภาครัฐทั้งราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ควรมีการพัฒนากระบวนการสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานโดยการจัดระบบข้อมูลให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสและพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

2. หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อความโปร่งใสของหน่วยงาน และมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกระบวนการดำเนินการของหน่วยงาน

3. หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลการดำเนินการด้านความโปร่งใสของหน่วยงานทั้งในด้านการดำเนินการตามกฎหมาย และระบบคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

4. หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาประสิทธิภาพด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้ประชาชนได้บริการข้อมูลข่าวสารที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐ อันเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ

5. หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการสร้างเครือข่ายด้านการต่อต้านความไม่โปร่งใส และเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ